

<https://helda.helsinki.fi>

Miltä keskustelu tuntuu? : Vertaileva tutkimus neurotyypillisten ja Asperger-miesten vuorovaikutuskokemuksesta

Stevanovic, Melisa

2017

Stevanovic , M 2017 , ' Miltä keskustelu tuntuu? Vertaileva tutkimus neurotyypillisten ja Asperger-miesten vuorovaikutuskokemuksesta ' , Autismi , Nro 3 , Sivut 10-12 .

<http://hdl.handle.net/10138/232655>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

MILTÄ KESKUSTELU TUNTUU?

Vertaileva tutkimus neurotyypillisten ja Asperger-miesten vuorovaikutuskokemuksesta

TEKSTI MELISA STEVANOVIC, KUVA PIXABAY

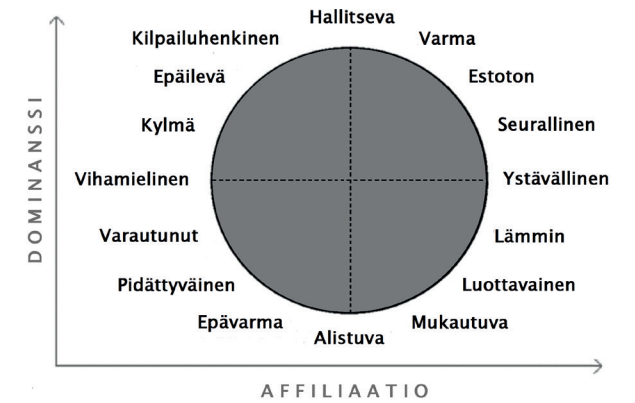
Keskustelu sisältää moninaisia ilmiöitä: samanmielisyyttä ja erimielisyyttä, kumppanin kokemuksen myötäelämistä ja vastarintaa tämän ideota kohtaan. Toisaalta ihmiset kokevat vuorovaikutuksen eri tavoin. Jonkun mielestä jatkuva kiusoittelu voi olla ärsyttävää, kun taas toisen mielestä se on hauskaa ja rentoa. Tässä esiteltävässä tutkimuksessa (Stevanovic ym. 2017) vertailimme neurotyypillisille ja Asperger-miehille ominaisia vuorovaikutuksen piirteitä kysyen, onko niiden kokemisessa eroa kyseisten ryhmien välillä. Aineistomme koostui kahden henkilön välisistä eli dyadisista keskusteluista, joissa joko molemmat osapuolet olivat neurotyypillisiä (9 keskustelua) tai toinen heistä oli neurotyypillinen ja toisella oli Aspergerin oireyhtymä (10 keskustelua). Osallistujat eivät tunteneet toisiaan entuudestaan.

Vuorovaikutuksen perusulottuvuudet

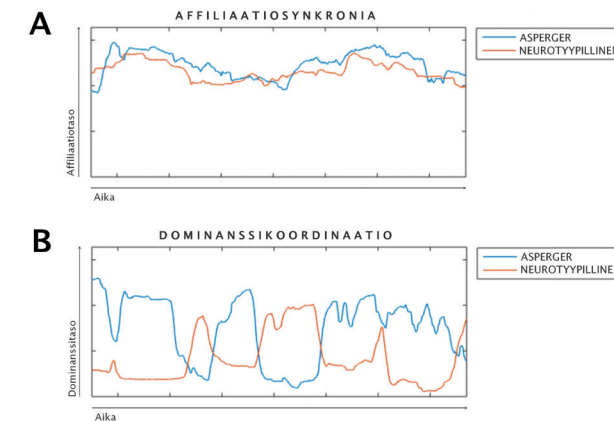
Vuorovaikutusilmiöiden moninaisuus muodostaa haasteen tutkimuksissa, joissa keskustelu täytyy tiivistää luvuiksi ja numeroiksi. Omassa tutkimuksessamme hyödynsimme tässä kohdin *intersoonallista teoriaa* (Leary 1957; Kiesler 1983), jonka mukaan vuorovaikusta voidaan hahmottaa kahden ulottuvuuden avulla. Näistä ensimmäinen on *affiliaatio*, jolla tarkoitetaan vuorovaikutuksen osallistujan ilmaisemaa ystävällisyyttä ja empatiaa vuorovaikutuskumppaniaan kohtaan. Toinen ulottuvuus on *dominanssi*, joka ilmenee niissä rajoitteissa, joita osallistuja asettaa vuorovaikutuskumppaninsa toiminnalle esimerkiksi suhteessa keskustelun etenemiseen.

Affiliaatio ja dominanssi muodostavat teorian mukaan kehän, joka pitää sisällään laajan kirjon erilaisia käyttäytymisen piirteitä (ks. kuva 1). Niinpä vuorovaikutuksessa kunkin osallistujan toimintaa voidaan arvioida hetki hetkeltä suhteessa siihen affiliaation ja dominanssin määrään, jota hän kulloinkin ilmaisee. Tutkimukssamme käytimme tähän tarkoitukseen tietokoneen peliohjainta (ks. Lizdek ym. 2012).

Interpersoonallisen teorian mukaan on yleistä, että vuorovaikutuksen osallistujat vastaavat toistensa affiliaatioon ilmaisemalla itsekkin affiliaatiota. *Affiliaatiosynkronia* on tilanne, jossa osallistujat peilaavat toistensa hetkittäisiä affiliaatiotasoja erityisen tarkasti (ks. kuva 2A). Dominanssin kohdalla tyypillistä on päinvastainen suhde: mitä enemmän joku dominoi, sitä alistuneemmin tämän kumppani käyttäytyy. *Dominanssikoordinaatio* viittaa tilanteeseen, jossa osallistujat selkeästi vuorottelevat siinä, kuka milloinkin vie keskustelua eteenpäin (ks. kuva 2B).

Kuva 1: Interpersoonallinen kehä

Kuva 2: Esimerkkidyadin osallistujien affiliaatio- ja dominanssitasot 48 sekunnin ajalta

Tällaiset säännönmukaisuudet olivat ilmeisiä myös meidän aineistossamme. Yllätykseksemme näin ei ollut ainoastaan neurotyypillisten dyadeissa, vaan myös niissä, joissa toisella osapuolella oli Asperger! Vaikka siis Aspergerin oireyhtymä liitetään monenlaisiin vuorovaikutuksen ongelmiin (ks. esim. Stevanovic & Lindholm 2017), aineistomme antaa olettaa, että vuorovaikutuksen perusulottuvuuksien osalta Asperger-henkilöt osaavat toimia kuten neurotyypilliset. Niin sanottua maastoutumista (englanniksi *camouflage*) käsittelevät tutkimukset (ks. esim. Lai ym. 2016) ovat osoittaneet monien autismikirjon henkilöiden kykenevän peittelemään sosiaalisesti odotuksenvastaisia käyttäytymispiirteitään, minkä voi olettaa toteutuvan erityisen hyvin tällaisessa rajatussa, ennalta määritellyn mittaisessa tutkimustilanteessa.

Samat ilmiöt, erilaiset kokemukset

Halusimme kuitenkin selvittää, onko osallistujaryhmien välillä eroa vuorovaikutusilmiöiden kokemisen suhteen. Pyysimme osallistujia täyttämään keskustelun jälkeen lomakkeen, jossa kysimme heidän tunteistaan keskustelun aikana ja sen jälkeen, ja suhteutimme näitä tietoja keskustelussa esiintyneisiin vuorovaikutusilmiöihin. Havaitsimme, että Asperger-dyadeissa sekä affiliaatiosynkronia että dominanssikoordinaatio koettiin eri tavoin kuin neurotyypillisten dyadeissa.

Neurotyypillisten dyadeissa korkea affiliaatiosynkronia oli yhteydessä vähäisempään ahdistuneisuuteen, suurempaan onnellisuuteen ja positiivisempaan perustunetilaan. Asperger-dyadeissa vaikutus oli päinvastainen: mitä tarkemmin osallistujat seurasivat toistensa

hetkittäisiä affiliaatiotasoja, sitä huonommaksi he keskimäärin kokivat olonsa. Tulos saattaa viitata sosiaaliseen uupumukseen, jota Asperger-henkilöt voivat kokea suhteessa affiliaation ilmaisemiseen.

Dominanssikoordinaation osalta saimme yhtä lailla huomionarvoisia tuloksia. Neurotyypillisten dyadeissa positiivisimpina koettiin keskustelut, joissa dominanssikoordinaatio ei ollut maksimaalisen korkea. Näissä keskusteluissa saattoi esiintyä dominanssikoordinaation näkökulmasta jopa kaoottisia piirteitä, kuten päällekkäispuhunutta ja yhdessä tuotettuja lausumia. Asperger-dyadeissa hyvään vuorovaikutuskokemukseen sen sijaan liittyi nimenomaan tiukka dominanssikoordinaatio – se, että osallistujilla on kullakin hetkellä selvät, vaikkakin tietyin väliajoin vaihtuvat, toimijaroolit.

Kannattaako vuorovaikutuksessa ponnistella?

Jos sosiaalisesti odotuksenmukainen toiminta aiheuttaa Asperger-henkilöille ahdistusta, voi kysyä, kannattaako heidän ylipäättään toimia vuorovaikutuksessa tavoilla, jotka eivät edistä heidän välitöntä hyvinvointiaan. Vaikka kielteinen vastaus tuntuu inhimillisesti katsottuna oikealta, myös myönteiselle vastaukselle voi olla perusteita. Kysyimme nimittäin tutkimuksemme osallistujilta myös sitä, kuinka mielellään he haluaisivat ystävystyä vuorovaikutuskumppaninsa kanssa, jolloin havaitsimme Asperger-henkilön ilmaiseman affiliaation vaikuttavan ratkaisevasti tämän (neurotyypillisen) vuorovaikutuskumppanin ystävystymishaluihin. Vaikka siis affiliaation ilmaiseminen voi olla Asperger-henkilölle työlästä, ponnistelulla voi kuitenkin olla kauaskantoisia positiivisia seuraamuksia tämän elämään. Tutkimusten mukaan (ks. esim. Fein 2015) jo yksi ystävä voi auttaa Asperger-henkilöä ratkaisevasti pääsemään irti siitä noidankehästä, joka aiheutuu yhtäältä sosiaalisesta eristyneisyydestä ja toisaalta tästä seuraavasta sosiaalisten taitojen puutteesta, joka helposti aiheuttaa lisää eristyneisyyttä. ■

Lue koko tutkimus: <http://www.hoajonline.com/journals/pdf/2054-992X-4-2.pdf>

Lähteet:

Fein, E. (2015). “No one has to be your friend”: Asperger’s syndrome and the vicious cycle of social disorder in late modern identity markets. *Ethos*, 43, 82–107.

Kiesler, D. J. (1983). The 1982 Interpersonal Circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90(3), 185–214.

Lai, M.-C., Lombardo, M. V., Ruigrok, A. N., Chakrabarti, B., Auyeung, B., Szatmari, P., Happé, F., & Baron-Cohen, S. (2016). Quantifying and exploring camouflaging in men and women with autism. *Autism*, 1–13. DOI: 10.1177/1362361316671012

Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality*. New York: Ronald.

Lizdek, I., Sadler, P., Woody, E., Ethier, N., & Malet, G. (2012). Capturing the stream of behavior: A computer-joystick method for coding interpersonal behavior continuously over time. *Social Science Computer Review*, 30(4), 513–521.

Stevanovic, M., Henttonen, P., Koski, S., Kahri, M., Voutilainen, L., Koskinen, E., Nieminen-von Wendt, T., Tani, P., & Peräkylä, A. (2017). On the Asperger experience of interaction: Interpersonal dynamics in dyadic conversations. *Journal of Autism* 4(2). <http://dx.doi.org/10.7243/2054-992X-4-2>

Stevanovic, M. & Lindholm, C. (2016). Sosiaalisen havaitsemisen haasteet. Teoksessa M. Stevanovic & C. Lindholm (toim.) *Keskustelunanalyysi: Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*. Tampere: Vastapaino.

Alfa Partners Academy – aikuiskoulutusta ammattilaisille

- 🐾 Ratkaisukeskeinen taideterapia 20 op
- 🐾 Neuropsykiatrinen valmentaja 30 op
- 🐾 Eläinavusteinen terapia ja valmennus 20 op
- 🐾 Partners Dog® – koira terapiatyössä 13 op
- 🐾 Työnohjaaja 2 v

www.alfapartners.fi
Puh. +358 40 179 3322

Kepakoti alkaa järjestää
TUETTUA ASUMISPALVELUA
kehitysvammaisille ja autismin kirjoon
kuuluville henkilöille Järvenpään Peltolan
Peltotilkussa vuoden 2017 loppupuolella.

Olemme varanneet Kepakodille seitsemän yksiotä uudelta asuinalueelta. Yksiot ovat siis upouusia luhtitaloasuntoja, joissa jokaisessa on oma sauna. Kooltaan yksiot ovat 32 m² suuruisia. Asuinalue on rauhaa ja kauppa sekä yhteydet Järvenpään keskustaan ovat vieressä (kauppaan on matkaa noin 1 km ja bussipysäkillä noin 100 m.) Paavonpolun ulkoilualue on aivan tukiasuntojen naapurissa.

Tuetussa asumisessamme asiakas tekee Kepakodin kanssa ihan normaalin vuokrasopimuksen. Sen lisäksi asiakas saa tietyn määrän Kepakodilta tukipalveluita niihin toimintoihin, mihin asiakas eniten tukea tarvitsee. Tukituntien määrä sovitaan yhdessä asiakkaan, hänen läheistensä ja asiakkaan kunnan edustajan kanssa. Tukipalvelut voidaan esimerkiksi toteuttaa siten, että ohjaaja käy kolmesti viikossa kolmen tunnin ajan tukemassa asiakasta yhdessä laaditun tukisuunnitelman mukaisesti esim. Ruuanlaitossa, kauppalistan suunnittelussa, siivoamis-/pyykkihuollossa tai vaikkapa uuden harrastuksen aloittamisessa, juurikin niissä asioissa, missä kukin asiakas tukea tarvitsee. Asiakkaille järjestetään puhelinpäivystys, jonka avulla asiakkaan on mahdollisuus tavoittaa henkilökuntaa sovitun käyntiaikojen ulkopuolella. Päivystysajoista ja tavoista sovitaan tarkemmin lähempänä toimintamme alkamista.

Kepakoti on saanut mainetta yksikkönä, jonka kantavia toiminta-ajatuksista ovat toiminnallisuus ja osallisuus. Myös järjestämässämme tuetussa asumisessa nuo edellämäinitut seikat tulevat näkymään vahvasti. Tuetun asumisen asukkailla tulee olemaan mahdollisuus osallistua Pornaisten yksikköme retkille ja tapahtumiin niin halutessaan. Tavoitteenamme on myös edistää kaikkien tulevien tukiasukkaidemme välistä yhteisöllisyyttä ja järjestää heille omia retkiä ja tapahtumia.

Yksi suurimmista haasteista tuetussa asumisessa on se, että mitä sitten tehdään, jos asiakkaan toimintakyky alenee hetkellisesti niin paljon, että tuetun asumisen lisäksi tarvitaan vähäksi aikaa vahvempia apukeinoja. Meidän tulevilla tuetun asumisen asukkailla tulee olemaan mahdollisuus päästä tarvittaessa tehostetulle asumisvalmennusjaksolle Pornaisten yksikköön. Me pystymme tarvittaessa järjestämään Pornaisten yksikössä akuuteissa kriisitilanteissa lyhytaikaisen ns. Kriisipaikan hetkellisesti hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla.

**Lisätietoa tuetuista asumispalveluista antaa
Kepakodin toiminnanjohtaja Jussi Virtanen
jussi.virtanen@kepakoti.fi, puh. 050 573 7323**

www.kepakoti.fi

AUTISMI
OTSIKOISSA

HENRI PESONEN, TIINA ITKONEN & MARI NISLIN

Tutkijat KT Henri Pesonen (Helsingin yliopisto), PhD Tiina Itkonen (California State University Channel Island) ja FT Mari Nislin (Education University of Hong Kong) ovat aloittaneet autismi uutisointiin liittyvän tutkimuksen Suomessa. Tutkimusta tehdään oman työn ohessa yhteisen kiinnostuksen virittämänä.

Tutkimuksessa tarkastellaan, millä tavalla autismia kuvataan mediassa ja kuinka uutisointi on muuttunut yli kahdenkymmenen vuoden aikana (1990-2016) levikiltään suurimmissa suomenkielisissä sanomalehdissä. Suomessa ei ole tehty aiemmin tämänkaltaista tutkimusta eikä selvitetty onko suomalaisessa mediassa nähtävillä kansainvälisissä tutkimuksissa havaittu uutisoinnin määrällinen kasvu.

Autismia on eri aikoina käsitelty eri tavoin, ja painotukset autismin syistä ovat vaihdelleet. Syitä on haettu niin huonosta vanhemmuudesta kuin neurologisista häiriöistä. Viime aikoina autismikirjoa on yhä enenevässä määrin alettu käsittää yhteiskunnallisena ilmiönä, esi-

merkiksi korkeakouluasteella tarvittavissa tukitoimissa. Sanomalehdet ja niissä esiintyvä autismiuutisointi on yksi tärkeä medianava autismitietoisuuden levittämisessä. Medialla on merkittävä rooli siinä, millaisia autismiin liittyviä asioita uutisoidaan ja millä tavalla julkisessa keskustelussa autismiin liittyvät mielikuvat ja asenteet muodostuvat. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että uutisoinnista seuraa ihmisten tietoisuuden kasvua ja yhteiskunnallista keskustelua. Julkisen keskustelun on havaittu vaikuttavan autismikirjon henkilöitä ja heidän perheitään koskeviin poliittisiin päätöksiin.

Tutkimus tulee olemaan tärkeä avaus autismiuutisoinnin tutkimuksessa suomalaisessa mediassa. Sen tarkoitus on nostaa esiin tärkeitä näkökulmia, millä tavalla autismikirjoa lähestytään julkisessa keskustelussa.

Lisätietoja:

Henri Pesonen, KT, yliopistonlehtori
henri.pesonen@helsinki.fi

Salainen metsäni
dokumenttielokuva

Salainen metsäni –dokumenttielokuvan tv-esitys
Ylen Dokumenttiprojektissa 16.10. klo 21.30.

Niina Brandtin *Salainen metsäni* –dokumenttielokuva kertoo kommunikoinnin tärkeydestä ja rakkauden kaipuusta elokuvan päähenkilön, 20-vuotiaan autistisen Laurin näkökulmasta. Elokuva voitti yleisöäänestyksessä DocPoint -elokuvalifestivaaleilla Paras kotimainen dokumenttielokuva 2017 -palkinnon.

Autismi- ja Aspergerliitto toimii yhteistyökumppanina autismitietoisuutta levittämässä elokuvan *Elokuva muuttaa maailmaa* -vaikuttavuuskampanjassa. Kampanjan teemana ovat ihmisoikeudet, erityisesti erityisryhmiin kuuluvien oikeudet ja heidän oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi. Elokuvan ovat tuottaneet Niina Brandt ja Saara Helene Murto, Double Back Documentaries Oy.

Myös kansainvälisesti esitetyn *Salainen metsäni* -elokuvan esityksiä nähdään ympäri Suomen vaikuttavuuskampanjan aikana. Lisätietoa esityksistä: <http://doubleback.fi/home/salainen-metsani/>